

GOLDBERG POZDRAVLJA SPORAZUM O VASIONI KAO KORAK KA MIRU

Ugovor kojim se reguliše delatnost u svemiru i na planetama „je važan korak ka miru“ izjavio je 18. decembra ambasador Artur Goldberg (Arthur Goldberg) u UN. „To će znatno smanjiti opasnost od međunarodnih sukoba i poboljšati izgled međunarodne saradnje u opštem interesu“, rekao je Goldberg u Političkom komitetu Generalne skupštine.

Ovaj ugovor predstavlja meru „koja će osigurati da sukobi čovečanstva na Zemlji ne budu preneti u svemir“, rekao je Ambasador. To je treći korak „u istorijskoj progresiji. Prvi je bio Ugovor o Antarktiku od 1959. godine, kojim je ta velika oblast sveta isključivo rezervisana u svrhe mira. Drugi je bio ugovor o ograničenoj zabrani nuklearnih eksperimenata od 1963. godine, a treći je ugovor koji je baš sada pred nama. Nadamo se i verujemo da će ovaj niz sporazuma za jačanje mira rasti i dalje. Ništa nas ne bi učinilo srećnijim no to da ugovor protiv širenja nuklearnog naoružanja uskoro bude dodat kao četvrti korak u tom istorijskom nizu“.

Ugovor o svemiru koji još nije stupio na snagu rezultat je pregovora vođenih u Pravnom potkomitetu za svemir UN u kome je zastupljeno dvadeset osam država. Goldberg je rekao da je „postignut sporazum u duhu trezvenog kompromisa o nizu spornih pitanja, ne samo između dve glavne svemirske sile nego takodje

između njih i drugih sila“. Dalje je rekao: „Rezultat je ugovor koji odražava vrlo pravičnu ravnotežu interesa i obaveza sa gledišta svih zainteresovanih, uključujući tu zemlje koje za sada imaju ograničene ili nikakve svemirske programe“.

Dobar deo zasluge za uspeh pregovora treba da se pripíše predsedniku Potkomiteta, sudiji Manfredu Laksu (Poljska), koji je „ispoljio izvanrednu veštinu i nepristrasnost“, rekao je Goldberg. Naglasio je da su odredbe ugovora namerno široko postavljene, jer je postojala namera da se utvrde osnovna načela aktivnosti u svemiru a ne da se u pojedinostima predvidi svaka mogućnost koja bi mogla nastati u svemiru, a „mnoge od ovih se ne mogu predvideti“.

Goldberg se zatim osvrnuo na neke od glavnih odredaba ugovora. Ugovor isključuje upućivanje u orbitu ili uvođenje u svemir nuklearnog ili makvog drugog oružja za masovno uništavanje i ograničava korišćenje Meseca i drugih nebesnih tela isključivo u svrhe mira. Ugovor sadrži odredbe koje osiguravaju svakoj potpisnici da će se drugi pridržavati ovih obaveza o kontroli naoružanja i o slobodnom pristupu u sve oblasti nebesnih tela.

Objašnjavajući član koji predviđa da predstavnici drugih država mogu razgledati sva postrojenja i brodove

u svemiru „na bazi reciprociteta“, Goldberg je rekao da se time zabranjuje svaka primena prava veta u svemiru. „Nema nikakvog veta“, rekao je on. Goldberg je naglasio da je cilj ugovora da podstakne međunarodnu saradnju u istraživanju i korišćenju svemira „bez ikakve diskriminacije i na bazi jednakosti“ svih država, ne samo velikih sila ili onih sila koje su prve stigle.

Od potpisnica ugovora se traži da obavljaju svoju aktivnost u svemiru „vodeći računa o odgovarajućim interesima svih ostalih potpisnica“ i da podnose potpune, javne izveštaje o svojoj aktivnosti, tako da će „čitavom svetu biti stavljena na raspolaganje velika naučna žetva svemirskog istraživanja“, rekao je dalje. „Mi svi zajednički učestvujemo u tom poduhvatu i nama je potrebna uzajamna saradnja“.

Goldberg je zatim rekao: „Dok svemirsko doba napreduje i naročito dok se usavršavaju letovi sa astronautima, sigurno je da će iskrsnuti mnogi oblici saradnje između astronauta glavnih svemirskih sila koji se danas ne mogu predvideti. Tvorci ovog ugovora nisu pokušali da sagledaju ono što se ne može predskazati; naprotiv, pokušali smo da osiguramo, utvrđujući široka načela, da svi zainteresovani udju u ovu nepoznatu oblast kao prijatelji i saradnici mira“.

JUGOSLOVENSKO-AMERIČKI ODNOSI

Stipendije za Ameriku . . .

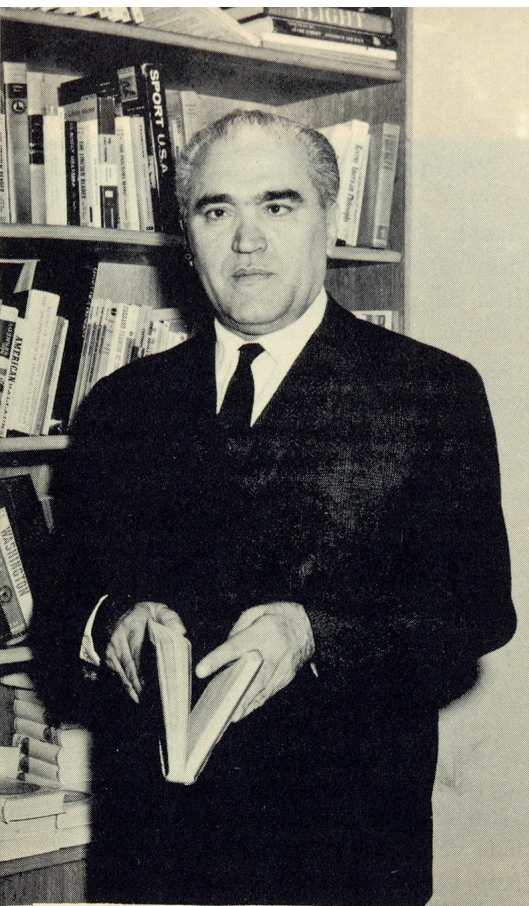
Binacionalna komisija za prosvetnu razmenu između Jugoslavije i Sjedinjenih Država predložila je za studije u Sjedinjenim Državama dvadeset i devet jugoslovenskih studenata i visokih stručnjaka.

Poznatija kao Fulbrajtova (Ful-

bright) komisija, ova mešovita američko-jugoslovenska grupa saopštila je imena devetnaest studenata i deset visokih stručnjaka izabranih za studiranje i naučni rad na američkim akademskim ustanovama u toku školske godine koja počinje u septembru 1967. godine. Očekuje se da će najmanje još dvadeset drugih studenata

i naučnika dobiti sredstva za podmićenje putnih troškova.

Objavljivanje imena naučnika koji će u toku iduće godine biti upućeni na studije izvršeno je uskoro pošto je Jugoslovensko-američka komisija navršila dve godine rada na organizovanju i sprovođenju prosvetne razmene između dve zemlje. Program

Binacionalna komisija za prosvetnu razmenu izmedju Jugoslavije i Sjedinjenih Država (Fulbrajtova komisija) nedavno je objavila imena izabranih kandidata za školsku godinu koja počinje u septembru 1967. Ante Rukavina (na slici) je izvršni direktor Komisije.

je stupio u život posle zaključenja sporazuma izmedju Jugoslavije i Sjedinjenih Država koji su potpisali savezni sekretar za prosvetu i kulturu Janez Vipotnik i američki ambasador Berk Elbrik (C. Burke Elbrick) u novembru 1964. godine. Senator Fulbrajt je došao u Jugoslaviju naročito radi potpisivanja ovog sporazuma.

Fondacijom upravlja odbor sastavljen od podjednako broja Jugoslovena i Amerikanaca. Program se finansira iz sredstava obezbeđenih Državnim zakonom br. 480, iz dolarskih sredstava koja dodeljuje američki Kongres, kao i iz sredstava koja daju univerziteti.

U toku prošle dve godine trinaest jugoslovenskih naučnika je dobilo potpune stipendije za Sjedinjene Države, dok je šesnaest naučnika dobilo plaćeni put. Pored toga, za studije u Sjedinjenim Državama još dvadeset jugoslovenskih naučnika je dobilo potpune stipendije, a dvadeset i jedan naučnik je dobio samo plaćene putne troškove.

Iz Sjedinjenih Država u Jugoslaviju je došlo deset profesora koji su držali predavanja na ovdašnjim univerzitetima, dok je osam studenata pripremalo diplomske radove na ju-

goslovenskim univerzitetima. Rad profesora i studenata bio je usredsređen na umetnosti, humanističke i društvene nauke.

U toku kratkog perioda svoga rada Fulbrajtova komisija postala je kanal za uspostavljanje značajnih veza izmedju akademskih svetova Jugoslavije i Sjedinjenih Država. U februaru prošle godine, dr Božidar Djordjević, rektor Beogradskog univerziteta i profesor kardiologije na Medicinskom fakultetu, izabran je za člana Društva američkih kardiologa. U aprilu, dr Dimitrije Djordjević, istoričar iz Istoriskog instituta Srpske akademije nauka, podneo je referat na jednoj konferenciji naučnika Univerziteta države Indijane. Posle ovoga, držao je predavanja na Vašingtonskom univerzitetu u Sietlu (Seattle), na Stenfordovom (Stanford) univerzitetu, Univerzitetu Kolumbija (Columbia) i Vejnovom (Wayne) univerzitetu.

Dr Petar Martinović, saradnik Instituta „Boris Kidrič“ u Beogradu i poznati biolog, učestvovao je na drugoj desetogodišnjoj konferenciji američkog Udruženja za kulturu tkiva, posle čega je posetio najpoznatije američke univerzitete i zdravstvene ustanove na kojima je vodio razgovore o stvarima koje spadaju u njegovo polje interesovanja.

Nedavno je ponovo potvrđen interes koji obe vlade imaju za jačanje i proširenje uzajamnih programa za razmenu prilikom razgovora koje su u Beogradu vodili jugoslovenski i američki akademski radnici i predstavnici prosvetnih ustanova.

Američki sociolog . . .

Profesor Judžin Benks (Eugene P. Banks), šef katedre za sociologiju i antropologiju na Vejk Forest (Wake Forest) koledžu u Vinston Sejlemu (Winston Salem), Severna Karolina, provešće akademsku 1966/67. godinu u Zagrebu na Institutu za društvena istraživanja Zagrebačkog univerziteta. Njegov zadatak je da jugoslovenske naučnike koji se bave socijalnim naukama upozna sa američkom metodologijom i da pruži pomoć prilikom ostvarivanja raznih programa za proučavanje koje su ti naučnici otpočeli.

Sam Institut predstavlja pionirsku

ustanovu osnovanu decembra meseca 1964. godine da bi se obezbedili materijal i laboratorija jugoslovenskim istraživačima koji proučavaju socijalne, ekonomske i političke promene u Jugoslaviji. Profesor Benks, koji dobija pomoć preko Fulbrajtovog programa, prvi je Amerikanac koji saradjuje sa ovim institutom.

Uprkos jezičkim teškoćama, profesor Benks se ovde oseća kao kod kuće. „Jugosloveni i Amerikanci imaju istu praktičnu orijentaciju kad je reč o proučavanju na polju društvenih nauka“, rekao je profesor Benks. U Jugoslaviji najveća pažnja se posvećuje primenjenom istraživačkom radu ili istraživanju preduzetom radi rešavanja problema, a ne na tradicionalno teoretsko istraživanje koje je zajedničko mnogim evropskim zemljama. Profesor Benks je konstatovao da ovde, kao i u Sjedinjenim Državama, postoji znatno interesovanje za proučavanje javnog mnjenja i stavova, karaktera i problema moderne omladine.

Ovogodišnji rad profesora Benksa u Institutu ima u vidu tri glavna zadatka. Profesor će održati niz od dvanaest predavanja iz oblasti istraživačke metodologije u antropologiji, psihologiji i sociologiji. Ovim predavanjima koja će se održavati svakog meseca, prisustvovaće naučnici iz Instituta i sa raznih fakulteta Zagrebačkog univerziteta. Profesor Benks održava isto tako konsultacije sa članovima Instituta o njihovim individualnim projektima za proučavanje. Najzad, on se nada da će učestvovati u radu na ostvarenju jednog grupnog programa za proučavanje, i to verovatno u proleće ili na leto. Jedna od oblasti koja naročito interesuje profesora Benksa već mnogo godina je uticaj promene na ljudske vrednosti. Po njegovom mišljenju u Jugoslaviji mu se može pružiti izvanredna prilika za proučavanje ovog problema zbog velikih društvenih, privrednih i političkih promena do kojih je došlo u toku poslednjih godina.

Profesora Benksa je njegovo interesovanje za proučavanje ljudskih vrednosti odvelo na britanska Zapad-

Savetnik Ambasade za ekonomske poslove Luis Bučiver sa potpredsednikom Komiteta za turizam Saveznog izvršnog veća Dušanom Nejkovim (u sredini) i trgovinskim atašeeom Ambasade Rasealom Priketom na sastanku u Novom Beogradu za vreme razgovora o američkoj turističkoj izložbi.

Turistička izložba . . .

Pored izložbe „Ručni alat SAD“ počev od 28. septembra ove godine u Beogradu će nedelju dana biti otvorena izložba američke turističke opreme i tehnike rada. Savetnik Ambasade za ekonomske poslove Luis Bučiver (Louis Boochever) posetio je 27. marta Dušana Nejkova, potpredsednika Komiteta za turizam Saveznog izvršnog veća, da bi ga obavestio o američkoj izložbi na kojoj će biti prikazana najnovija dostignuća američke turističke industrije.

Oko pedeset američkih kompanija izložiće opremu namenjenu važnim granama turizma: pripremanje i sluzenje hrane i snabdevanje; pranje i suvo čišćenje; zagrevanje, uređaji za rashladjivanje i ventilaciju i hladnjače; postrojenja za razonodu; održavanje ustanova i kancelarijskih mašina. Ova izložba zauzeće oko 2.000 kvadratnih metara na beogradskom Sajmištu.

Jedno značajno obeležje američke

izložbe biće seminar koji će organizovati stručnjaci Hotelijerske škole Kornelovog (Cornell) univerziteta. Na tom seminaru će se usredsrediti pažnja na finansijsko rukovodjenje hotelima, osnovna načela za upravljanje hotelima, prodaju hrane i pića, nove pronalaskе kuhinjske opreme i najnovija dostignuća u gradjenju hotela i motela. Prijem na seminar biće besplatan za predstavnike štampe i lica neposredno zainteresovana u turističkoj industriji.

Govoreći o izložbi, savetnik Bučiver je rekao da očekuje da će izložba privući posetioce iz čitave Jugoslavije kao i iz drugih evropskih država.

Posetioci — Rukavina . . .

Nedavno su Sjedinjene Države i Jugoslavija izmenjale nekoliko značajnih posetilaca.

Ante Rukavina, direktor Jugoslovensko-američke komisije za prosvetnu razmenu, posetiće za vreme svog boravka u Sjedinjenim Državama, gde će provesti 45 dana, najpo-

znatije američke naučnike i funkcionere u čiju nadležnost spadaju prosvetna pitanja. Dr Rukavina će isto tako posetiti i najrenomiranije američke prosvetne ustanove, a naročito one u kojima se jugoslovenski naučnici bave predavačkim ili istraživačkim radom.

Medju političkim rukovodiocima koje je dr Rukavina već posetio nalazi se senator Vilijem Fulbrajt (J. William Fulbright), predlagач zakona kojim je ustanovljen program prosvetne razmene pod njegovim imenom. Senator Fulbrajt je posetio Jugoslaviju prilikom potpisivanja sporazuma na osnovu koga je oformljena Jugoslovensko-američka komisija za prosvetnu razmenu, u novembru 1964. godine. U razgovoru sa dr Rukavinom senator Fulbrajt je izrazio svoje zadovoljstvo zbog konstruktivnih dostignuća na polju prosvetne razmene izmedju Jugoslavije i Sjedinjenih Država.

Američki prosvetni radnici . . .

U Jugoslaviju je doputovalo sedam upravnika američkih koledža koji su 28. marta otpočeli tronedeljno proučavanje jugoslovenskih pedagoških metoda. Na čelu ove grupe nalazio se dr Kenet Jang (Dr. Kenneth Young), predsednik Državnog univerzitetskog koledža u Gortlendu (Gortland) u državi Njujork. Članovi grupe su isto tako proučavali mogućnosti za razmenu studenata, članova profesorskih kolegijuma, informacija i materijala sa jugoslovenskim ustanovama.

Ovu grupu organizovalo je američko Udruženje koledža za obrazovanje nastavnika a u saradnji s jugoslovenskim Institutom za proučavanje školskih i prosvetnih problema. Članovi grupe su bili: Edvard Pomeroy (Edward C. Pomeroy), izvršni sekretar američkog Udruženja koledža za obrazovanje nastavnika iz Vašingtona; Edmund Kein (Edmund J. Cain), dekan Pedagoškog koledža Univerziteta države Nevada; Aleks Dotri (Alex A. Daughtry), predsednik Pedagoškog fakulteta u sastavu Pe-

Sedam upravnika američkih koledža posetili su nedavno Jugoslaviju radi proučavanja mogućnosti programa kulturne razmene. Ovaj snimak je napravljen na beogradskom aerodromu odmah po dolasku gostiju.

dagoškog koledža države Kansas; Nataniel Evers (Nathaniel H. Evers), direktor Pedagoškog fakulteta Univerziteta u Denveru; Robert Martin (Robert R. Martin), predsednik Univerziteta Istočnog Kentakija i Filip Nihaus (Philip C. Niehaus), dekan Pedagoškog fakulteta Univerziteta Dukejn (Duke).
 Posle posete podsekretaru za prosvetu i kulturu Radoljubu Jemuoviću i najvišim prosvetnim rukovodiocima u Beogradu, američki prosvetni radnici su posetili razne prosvetne ustanove i njihove uprave u Sarajevu (1. aprila), Zagrebu (4. aprila), Ljubljani (6. aprila) i Titogradu (17. aprila).

Ostvarivanje Fulbrajtovog programa . . .

U martu su dvadeset dva naučnika, korisnika Fulbrajtovih stipendija iz Beograda, Zagreba i Ljubljane, učestvovali sa naučnicima 27 drugih zemalja u diskusiji o funkcijama predsednika Sjedinjenih Država. Time je

obeležen završetak trodnevne konferencije u Vašingtonu. Specijalni savetnik Predsednika dr Džon Roš (Dr. John P. Roche) pružio je obaveštenja o funkcijama predsednika Sjedinjenih Država grupi od 81 naučnika.

Od Jugoslovena su bili prisutni: dr Stevan Janković, sa Beogradskog univerziteta; dr Biserka Domac-Tesar, sa Medicinskog fakulteta u Zagrebu; dr Damir Kalodjera, sa Zagrebačkog univerziteta; dr Božo Plesničar, sa Ljubljanskog univerziteta i dr Božo Težak, sa Zagrebačkog univerziteta. U toku ove školske godine koja je počela septembra 1966, ovi naučnici su vršili istraživanja na vodećim američkim univerzitetima i u istraživačkim centrima. Oni su došli u Sjedinjene Države pod pokroviteljstvom Jugoslovensko-američke komisije za prosvetnu razmenu, obrazovane novembra 1964. godine.

Medju govornicima koji su učestvovali u diskusiji o važnim aspektima američkog života bili su Judžin Rostov (Eugen V. Rostow), državni pod-

sekretar za inostrane poslove, sudija Vrhovnog suda Džon Harlan (John H. Harlan), članovi Predstavničkog doma Ogden Rid (Ogden R. Reid) iz Njujorka i Vejn Hejs (Wayne L. Hays) iz Ohaja.

Profesor Šamecki . . .

Medju profesorima koji na osnovu Fulbrajtovog programa ove godine borave u Jugoslaviji nalazi se i profesor Žil Šamecki (Jules Chametzky). Naučnik, pisac i kritičar, profesor Šamecki se nalazi kao gost na položaju profesora američke književnosti na Zagrebačkom univerzitetu. On je u Sjedinjenim Državama vanredni profesor engleskog jezika na Univerzitetu države Masučusets i glavni urednik časopisa „Massachusetts Review“ koji izlazi tromesečno.

Iako je ovo prvi put da profesor Šamecki predaje u Jugoslaviji, to mu nije prvo putovanje u inostranstvo u svojstvu profesora. Godine 1962—63. bio je, isto tako kao gost, profesor amerikanistike na Univerzitetu u Tisingenu u Nemačkoj.

Profesor podvlači da su, po njegovom mišljenju, njegovi odnosi sa ovdašnjim kolegama „vrlo korisni“, iako je evropski univerzitetski sistem sasvim drugačiji od sistema u Sjedinjenim Državama.

Pored toga što vodi nekoliko tečaja o američkoj književnosti na Zagrebačkom univerzitetu, profesor Šamecki je držao predavanje i u drugim mestima, pomagao pri prevodjenju nekih dela iz savremene američke književnosti, a osim toga priprema i jednu knjigu.

Gospodja Šamecki je dobro poznata po svom pesničkom stvaranju koje objavljuje pod svojim devojачkim imenom En Heli (Anne Halley) i sad se bavi pisanjem jedne knjige. Gospodja Šamecki kaže da, nažalost, vrlo slabo govori srpskohrvatski, jer je „trebalo odlučiti da li da se vreme angažuje za učenje srpskohrvatskog ili za pisanje knjige, pa je ovo drugo prevagnulo“. Zatim je dodala: „Ne poznavati jezik stvarno je hendikep, ali to kulturi oko mene